

Duinakker

FRANS BEEKMAN

Door de eeuwen heen hebben de kustbewoners gebruik gemaakt van de duinen. Het jagen op konijnen en het verzamelen van brandhout en bramen - al dan niet geoorloofd - vormde een aanvulling op het schamele inkomen. Omstreeks 1800 kwam daar het verbouwen van aardappelen op kleine akkers bij.

Al in de 18de eeuw werden in de duinen op beperkte schaal aardappelen geteeld. Na enkele jaren was de arme zandgrond uitgeput en nam men elders in het duin een nieuw stuk vallei in gebruik. Dit gebeurde door de grond te egaliseren en rondom de akker een zandwal op te werpen. In de 19de eeuw nam deze teelt verder toe, toen bleek dat de 'duinpiepers' minder gevoelig waren voor de beruchte aardappelziekte. De kruimige eigenheimer was favoriet. Er ontstonden na 1850 permanent bemeste akkers, vooral bij Katwijk, Zandvoort en Egmond. Door de komst van de duinwaterleiding daalde het grondwaterniveau en na 1900 moesten de bewoners van de zeedorpen hun akkertjes grotendeels, als gevolg van droogte, opgeven.

Bij verschillende zeedorpen lagen vele duinakker-tjes. Bij Zandvoort betrof de totale oppervlakte 500 tot 750 hectare met landjes van gemiddeld 30 are, bij Katwijk lagen er van wel honderd

pachters 359 perceeltjes van gemiddeld slechts 13 are, zo'n 35 bij 35 meter. De prentbriefkaart uit 1925 geeft een beeld van zo'n duinakker bij Egmond aan Zee. De lage zandwal is duidelijk te zien. Elders plaatste men wel strandhout om het perceel om wind en konijnen te weren. Op de akker bij Egmond zijn de aardappelen met een greep uit de grond gehaald. De tweewielige kar met een schimmel ervoor brengt de oogst naar het dorp. De brede velgen en een hoge bak zijn typisch voor een schelpenkar. Met dezelfde kar was eerder paardenmest naar de akker gebracht. Als de jonge aardappels flink boven de grond kwamen, werd er nog een keer met 'visgrom' bemest. Dat spul kwam uit een ton aan boord van de haringschepen, waar alles in verdween dat uit de netten kwam en geen vis was. Het is nu duidelijk waarom we in het duin schelpen als wulken, noordhorens en noordkrompen vinden. Door de voortdurende bemesting konden de mensen in het duin blijven verbouwen. Op droge stukken was dat rogge en na een jaar aardappelen ook erwten. De naam Knolletjesdel bij Katwijk wijst op een veevoedergewas.

Onder invloed van de mens ontstond zo het botanisch rijke en landschappelijk kenmerkende 'zeedorpenlandschap'. In de droge kalkrijke duingraslanden groeiden allerlei kruiden, zoals

wilde peen, diverse soorten silene, wondklaver en het orchideetje hondskruid. Hier en daar langs de kust zijn nog wat van die duinakkers of duintuintjes te zien. De meeste zijn inmiddels weer natuur geworden.

DR. F. BEEKMAN IS OUD-LERAAR
AARDRIJKSKUNDE.

Duinakker nabij Egmond aan Zee
met duinboertjes (1925).
Collectie F. Beekman.

Egmond aan Zee, In de Duinen.